

Functie van het Pantheon

Beschrijving

Zoals in eerdere berichten beloofd, moeten we ook de functie die het Pantheon de afgelopen 20 eeuwen heeft gehad, niet uitvlakken als mogelijke reden voor haar goede conservatie. Ook hier heb ik weer veel gehad aan de scriptie van *Steffie Oostendorp*.

Door de jaren heen is er vaak discussie geweest over de oorspronkelijke functie die het Pantheon gehad zou hebben.

Heidense tempel

Wie een snelle blik werpt in verschillende handboeken en op websites over Rome en het Pantheon in het bijzonder, zal zien dat velen met zekerheid beweren dat het Pantheon vroeger een tempel moet zijn geweest. Deze bronnen baseren zich hiervoor voornamelijk op de naam van het gebouw, waaruit zou blijken dat het bouwwerk een tempel voor alle (heidense) Romeinse goden was.

Normaliter toont de inscriptie op een tempel aan welke godheid de tempel is opgedragen, maar de inscriptie van het Pantheon laat ons op dit gebied in de steek.

Tempel ja?!

Volgens de regels rondom tempelbouw opgeschreven door de, ons inmiddels welbekende, *Vitruvius* worden tempels voor de goddelijke Hemel, Zon en Maan allemaal *hypethraal* gebouwd. Ofwel: de tempels voor deze goden hebben geen dak. Door de afwezigheid van een dak is er ruimte voor het zonlicht (en dus ook de Hemel en Maan) om de tempel in te komen. Het Pantheon heeft wel een dak en is niet geheel hypethraal, maar door de oculus is het dak wel deels open en kan het zonlicht de tempel in schijnen. Het Pantheon zou dus een tempel kunnen zijn voor de Romeinse hemelgoden. We zagen al dat *Cassius Dio* (ca. 155 – 229) daaraan refereert, als hij schrijft dat het bouwwerk zijn naam kreeg door het koepeldak met de oculus: *het lijkt op de hemel*.

Tempel nee?

Het idee dat het Pantheon een tempel was wordt echter niet door iedereen ondersteund. De Britse kunsthistorici *Paul Godfrey* en *David Hemsoll* claimen dat het Pantheon niet aan de eisen voldoet om een *templum* genoemd te mogen worden. Een *templum*, zoals gedefinieerd door dezelfde Vitruvius als hierboven, is namelijk altijd rechthoekig. Het mag volgens Godfrey en Hemsoll ook geen *aedes* genoemd worden, omdat een *aedes* slechts ruimte biedt voor één godheid, en we niet zeker weten welke godheid of godheden in het Pantheon huisde(n). Zowel *templum* als *aedes* waren vormen van Romeinse tempels.

Nieuwe tempelvorm

Natuurlijk bestaat de mogelijkheid dat *Hadrianus* een nieuwe tempelvorm heeft geïntroduceerd en hiermee tegen de regels van Vitruvius is ingegaan. Daar staat tegenover dat overige tempels die door Hadrianus zijn gebouwd, zoals de *Tempel van Trajanus* en de *Tempel van Venus en Roma*, wel voldoen aan de gestelde klassieke regels.

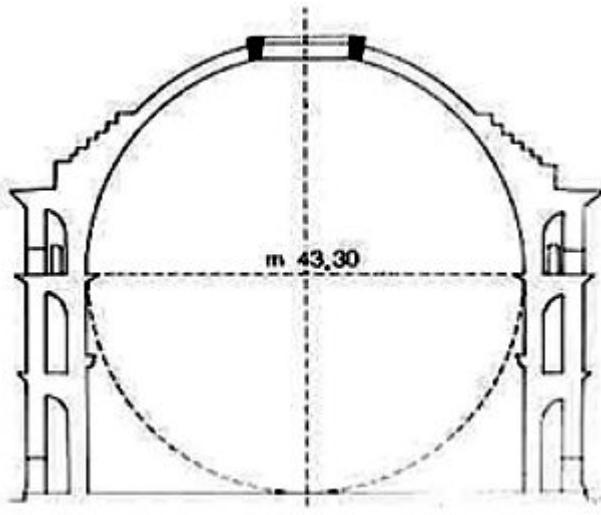
Tempel van Venus en Roma

Audiëntiezaal ja?

Gebaseerd op de vorm van het gebouw en antieke bronnen hebben Godfrey en Hemsoll een andere functie van het gebouw voorgesteld die naar hun idee het meest plausibel is: een *audiëntiezaal* van keizer Hadrianus. Een van die antieke bronnen was Cassius Dio's *Historia Romana* waarin we lezen hoe in het Pantheon politieke activiteiten plaatsvonden. *Hij (Hadrianus) handelde met behulp van de senaat alle belangrijke en meest dringende zaken af en hij hield gerechtshof met de hulp van de belangrijkste mannen, soms in het paleis, soms op het Forum of het Pantheon of diverse andere plaatsen, altijd zittend op een tribunaal zodat al wat werd gedaan openbaar werd gemaakt.*

Symbool voor Romeinse wereld

Naast het feit dat het Pantheon werd gebruikt voor het bespreken van wereldpolitiek (de Romeinen zagen hun rijk als de hele wereld) kan de bol die in het Pantheon past, duiden op een symbolische weergave van die wereld. Dit idee is terug te vinden bij filosoof Hub Zwart. *Het Pantheon symboliseert het moment waarop heel de toenmalige wereld zich binnen de Romeinse invloedssfeer letterlijk bevindt. De wereld vindt onderdak in de sferische ruimte van deze Romeinse machtstolp. Het Pantheon is een gebouw met de vorm van een bol dat de hele wereld in zich op wil nemen, de sferische kern van een sferisch imperium, uitdijend vanuit een geometrisch centrum. Daarom ook is er voor alle goden, zelfs vergeten of onbekende goden, in dit gebouw een plaats uitgespaard. De gedachte van de bol ligt ten grondslag aan, motiveert en legitimeert, het Romeinse imperialisme.*

De daadwerkelijke functie van het gebouw wordt hiermee in het midden gelaten, omdat gekeken wordt naar de boodschap die het Pantheon uitstraalt.

Datum aangemaakt

2021/02/06